

Toimintaympäristön keskeisiä haasteita

Alue- ja rakennepolitiikka 2021 +

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Haasteita alue- ja rakennepolitiikalle 2021+

Yritystoiminta globaalissa digiyhteiskunnassa

- Riittämätön kasvu- ja kansainvälistymishakuisuus
- Yritysten t&k-panostusten väheneminen
- Tuottavuuden kasvun hidastuminen
- Yksipuolinen elinkeinorakenne
- Innovaatiotoiminnan yhteistyörakenteiden puutteet

Ilmastomuutos reunaehtona

- Bio- ja kiertotalouden mahdollisuuksien riittämätön hyödyntäminen ja käyttöönotto
- Älykkäiden ja energiatehokkaiden ratkaisujen vähäinen hyödyntäminen
- Uusiutuvan energian liian vähäinen käyttö

Osaaminen ja työnmurros

- Työvoiman riittämätön kohtaanto
- Osaamisen muuttuvat tarpeet
- Elinikäisen oppimisen välttämättömyys

Syrjäytyminen ja eriarvoisuus

- Nuorten miesten syrjäytyminen työmarkkinoilta
- Riittämätön tasa-arvo ja yhdenvertaisuus työmarkkinoilla
- Osallisuuden heikkeneminen kaikilla alueilla

Saavutettavuus kilpailutekijänä

- Liikkumisen älykkäiden ratkaisujen vähäisyys
- Elinkeinoelämän kuljetusten tehokkuuden ja väylien välityskyvyn puutteet

Yritystoiminnan haasteet digitalisoituvassa ja globalisoituvassa maailmassa

- Riittämätön kasvu- ja uudistushakuisuus ja kansainvälistyminen yritys kentässä
- Tuottavuuden kasvun hidastuminen ja yksipuolinen elinkeinorakenne
 - Tuottavuuden parantamisessa haasteena erityisesti pk-yritysten uudistuminen
- Yhteistyön puutteet innovaatio toiminnassa (yliopistojen/ammattikorkeakoulujen sekä tutkimuslaitosten yhteistyö yritysten kanssa sekä yritysten välinen yhteistyö)

Työn murroksen tuomat haasteet

- **Haasteet osaavan työvoiman saannissa ja kohtaannossa yritysten ja työnantajien tarpeisiin**
- **Vähäinen elinikäinen oppiminen**
- **Uusien työn muotojen, kuten vuokratyön, alustatalouden, uudenlaisten yksinyrittäjyyden muotojen (portfoliotyö, joukkoistettu työ, yrittäjäkollektiivit), freelance-työn ja, työntekijöiden jakamisen muodostamat haasteet**

Ilmastonmuutoksen aiheuttamat haasteet

- Kiertotalouden ja **kestävän** biotalouden mahdollisuuksien riittämätön hyödyntäminen ja käyttöönotto
- Älykkäiden ja energiatehokkaiden ratkaisujen riittämätön hyödyntäminen
- Uusiutuvan energian liian vähäinen käyttö

Saavutettavuuteen liittyvät haasteet

- **Liikkumisen älykkäiden ratkaisujen vähäisyys**
- **Kuljetusten tehokkuuteen ja väylien välityskykyyn liittyvät haasteet**
 - Haasteet pk-yritysten saavutettavuudessa (harvaan asutulla alueella)
 - Puutteet elinkeinoelämää palvelevassa paikallisessa tieverkossa

Eriarvoisuuden kasvun haasteet

- **Syrjäytyminen työmarkkinoilta**
 - nuoret miehet
- **Riittämätön tasa-arvo ja yhdenvertaisuus työmarkkinoilla**
 - maahanmuuttajat, etniset vähemmistöt ml. romanit, vajaakuntoiset, osatyökykyiset, sukupuolten väliset erot
- **Osallisuuden heikentyminen sekä keskus- että haja-asutusalueilla**
 - lähiöt, syrjäseudut

**EAKR- ja ESR-
sisällöt
asetusehdotusten
mukaan**

Eritystavoitteet: Älykkäämpi ja vihreämpi, vähähiilinen Eurooppa

1. Älykkäämpi Eurooppa

- i. parantamalla **tutkimus- ja innovointivalmiuksia** ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönottoa;
- ii. hyödyntämällä **digitalisaation** etuja kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi;
- iii. parantamalla **pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä**;
- iv. kehittämällä **taitoja** liittyen älykkääseen erikoistumiseen, teollisuuden muutosprosessiin ja yrittäjyyteen

2. Vihreämpi, vähähiilinen Eurooppa

- i. edistämällä **energiatehokkuustoimenpiteitä**;
- ii. edistämällä **uusiutuvaa energiaa**;
- iii. kehittämällä **älykkäitä energiajärjestelmiä ja -verkkoja** ja älykästä energian varastointia paikallistasolla;
- iv. edistämällä **ilmastonmuutokseen** sopeutumista, riskien ehkäisemistä sekä katastrofivalmiutta ja -palautuvuutta;
- v. edistämällä kestäväää **vesienhoitoa**;
- vi. edistämällä siirtymistä **kiertotalouteen**;
- vii. edistämällä **biologista monimuotoisuutta ja vihreää infrastruktuuria** kaupunkiympäristössä ja vähentämällä **saastumista**;

Erityistavoitteet: Verkottuneempi Eurooppa

3. Verkottuneempi Eurooppa

- i. parantamalla **digitaalisia yhteyksiä**;
- ii. kehittämällä kestäväää, ilmastonmuutoksen kestäväää, älykästä, turvallista ja intermodaalista Euroopan laajuista **liikenneverkkoa** (TEN-T);
- iii. kehittämällä kestäväää, ilmastonmuutoksen kestäväää, älykästä ja **intermodaalista kansallista, alueellista ja paikallista liikkuvuutta**, mukaan lukien yhteyksien parantamista TEN-T-verkon ja rajat ylittävän liikkuvuuden osalta;
- iv. edistämällä kestäväää multimodaalista **kaupunkiliikennettä**;

Erityistavoitteet: Sosiaalisempi Eurooppa

4. Sosiaalisempi Eurooppa

- i. parannetaan kaikkien työnhakijoiden, erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien, ja työelämän ulkopuolella olevien **työelämään pääsyä** edistämällä itsenäistä ammatinharjoittamista ja yhteisötaloutta;
- ii. nykyaikaistetaan **työmarkkinalaitoksia ja työvoimapalveluja**, jotta voidaan arvioida ja ennakoida osaamistarpeita ja varmistaa, että työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista työmarkkinoilla ja työvoiman siirtymistä ja liikkuvuutta helpotetaan ja tuetaan oikea-aikaisesti ja tapauskohtaisesti;
- iii. edistetään **naisten osallistumista työmarkkinoille**, työ- ja yksityiselämän tasapainoa, mukaan lukien lastenhoitopalvelut, ja tervettä ja asianmukaista työympäristöä ottaen huomioon terveysriskit, työntekijöiden, yritysten ja yrittäjien sopeutuminen muutoksiin ja terveenä ikääntyminen;
- iv. parannetaan **koulutuksen laatua, toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta** työmarkkinoiden kannalta, jotta tuetaan avaintaitojen hankkimista, mukaan lukien digitaaliset taidot;
- v. edistetään kaikkien, erityisesti heikoimmassa asemassa olevien, **yhdenvertaista pääsyä laadukkaaseen ja osallistavaan koulutukseen** varhaiskasvatuksesta yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kautta korkea-asteen koulutukseen ja aikuiskoulutukseen, mukaan lukien oppimiseen liittyvän liikkuvuuden helpottaminen;

Erityistavoitteet: Sosiaalisempi Eurooppa 2

- vi. edistetään **elinikäistä oppimista**, etenkin joustavia jatko- ja uudelleen koulutusmahdollisuuksia kaikille, ottaen huomioon digitaaliset taidot, ennakoimaan muutoksia ja uusia osaamistarpeita työmarkkinoiden tarpeiden pohjalta, helpotetaan uranvaihdoksia ja edistetään ammatillista liikkuvuutta;
- vii. tuetaan **aktiivista osallistamista** yhtäläisten mahdollisuuksien ja aktiivisen osallistumisen edistämiseksi ja parannetaan työllistettävyyttä;
- viii. edistetään kolmansien maiden kansalaisten ja marginalisoituneiden yhteisöjen, kuten romanien, sosioekonomista **integroitumista**;
- ix. parannetaan korkealaatuisten, kestävien ja kohtuuhintaisten **palvelujen yhdenvertaista ja oikea-aikaista saatavuutta**; nykyaikaistetaan sosiaalisen suojelun järjestelmiä, mukaan lukien mahdollisuus sosiaaliseen suojeluun; parannetaan terveydenhuoltojärjestelmien ja pitkäaikaishoidon palvelujen saatavuutta, tehokkuutta ja sopeutumiskykyä;
- x. edistetään köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien **yhteiskuntaan integroitumista**, mukaan lukien vähävaraisimmat ja lapset;
- xi. puututaan **aineelliseen puutteeseen** jakamalla elintarvikkeita ja/tai perushyödykkeitä vähävaraisimmille, mukaan lukien liitännäistoimenpiteet.

Erityistavoitteet: Kansalaisten Eurooppa

- i. edistämällä integroitua sosiaalista, taloudellista ja ympäristöön liittyvää kehitystä, kulttuuriperintöä ja turvallisuutta **kaupunkialueilla**;
- ii. edistämällä integroitua sosiaalista, taloudellista ja ympäristöön liittyvää **paikallista kehitystä**, kulttuuriperintöä ja turvallisuutta, mukaan lukien **maaseutu- ja rannikkoalueilla**, myös paikallisyhteisöjen omien kehittämishankkeiden avulla.

Ilmiöpohjainen ajattelu tulevalla ohjelmakaudella

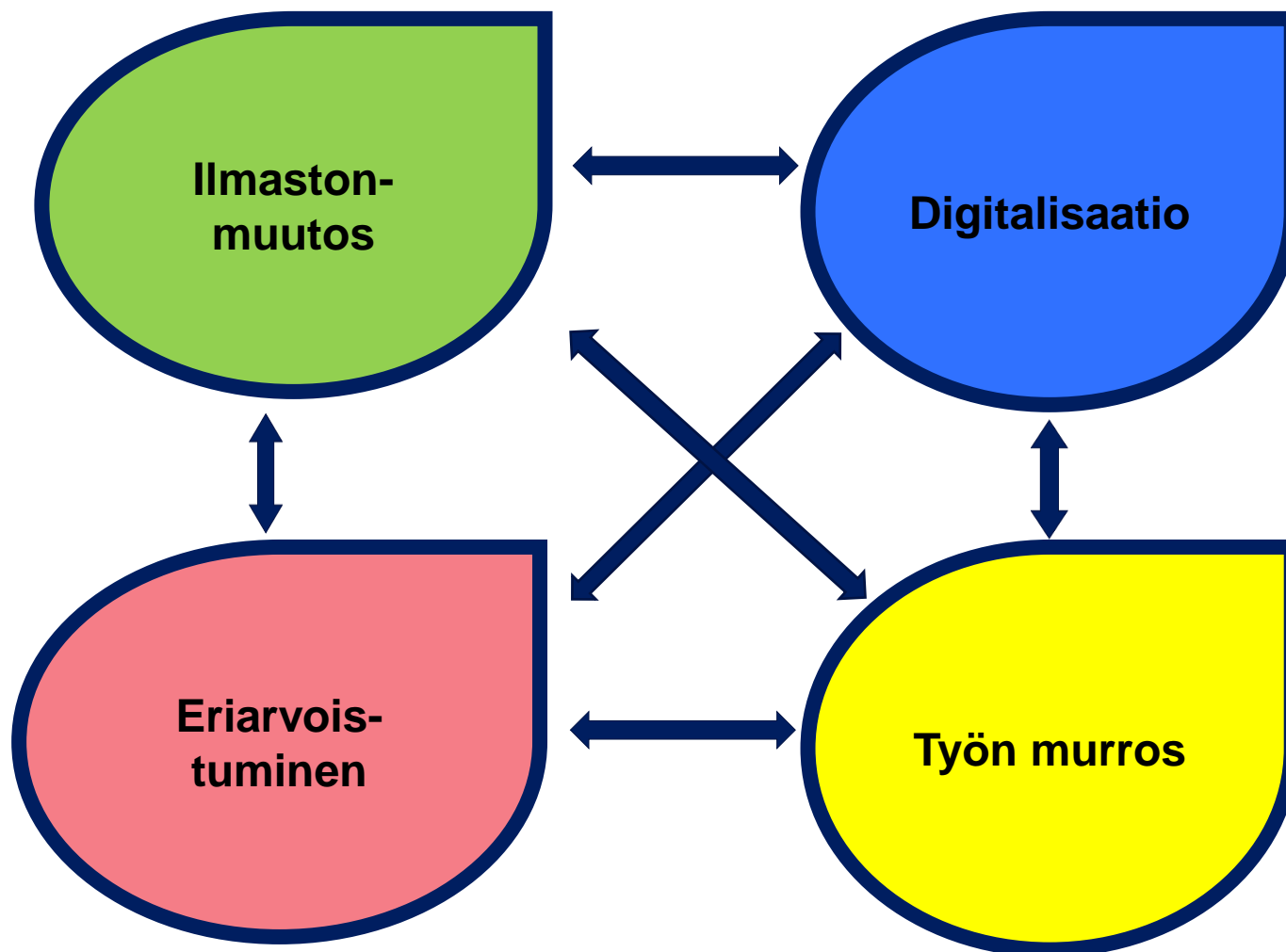

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Ilmiöt alue- ja rakennepolitiikan 2021+ pohjana

- **Toimintaympäristöanalyysien ja otakantaa.fi –kyselyn perusteella tunnistettu neljä keskeistä ilmiötä**
- **Koko tulevaa ohjelmakautta leimaavia isoja teemoja, jotka koskevat useita hallinnonaloja ja kaikkia alueita**
 - => vaikuttavat taustatekijöinä tulevan kauden ohjelmatyössä heijastuen molempien rahastojen hankkeisiin suoraan tai välillisesti
- **Miten näkyvät ohjelmarakenteessa? Omina toimintalinjoinaan vai hajautetusti?**
- **Toteutustapoina esim. valtakunnalliset teemaohjelmat, tukirakenteet, alueelliset teemahaut**
- **Seurataan ohjelmatasolla (hankkeiden tunnistaminen, rahoituksen seuranta, omat ohjelmataason indikaattorit yms.)**
- **Toteutustapoja pohditaan keväällä järjestettävissä työpajoissa**

Ehdotus neljäksi keskeiseksi ilmiöksi:

1. Ilmastonmuutos

- Ilmastopaneelin (IPCC) viimeisin raportti
- Vähähiilisyys/hiilineutraalius tulee huomioida sisäänrakennettuna useimmissa hankkeissa/toimissa
- Käsitteen laajennus – rr-toiminnassa kyse on paljosta muustakin kuin energiatehokkuudesta
- Erityisesti **kiertotalouden** edistäminen tulee tarjoamaan runsaasti uusia liiketoimintamahdollisuuksia
- Kuntien ja kaupunkien rooli pilottien testialustana kasvaa
- Pitkät etäisyydet (erityisesti IP) ovat vähähiilisyiden erityishaasteena (jakelujärjestelmät, multimodaaliset liikkumisratkaisut yms.)
- Ilmastonmuutoksen hillintään liittyvät toimet voivat kohdistua eri väestöryhmiin eri tavoin ja lisätä alueellista ja sosiaalista eriarvoisuutta

2. Digitalisaatio

- Keskeinen kilpailukykytekijä nyt ja tulevaisuudessa
- Tutkimusten mukaan pk-yritysten digitalisaation hyödyntämiseen liittyvissä valmiuksissa ja osaamisessa on paljon kehitettävää
- Muuttaa lähes kaikilla aloilla työn luonnetta ja sisältöä
- Soveltamisaloja esim. automaatio, robotiikka, IoT, kyberturvallisuus, tekoäly, pilvipalvelut, avoin data
- Kytkeä ilmastomuutoksen hillintään syntyy esim. älykkäiden energiaverkkojen sekä matka- ja kuljetusketjujen optimoinnin ja palvelullistamisen kautta
- Palvelujen digitalisointi on jo nyt lisännyt eriarvoistumista eri ikäisten ja esim. vammaisten keskuudessa mutta voi myös vähentää sitä

3. Työn murros

- Erityisesti digitalisaation aiheuttama työn murros mahdollistaa mm. palvelujen, ratkaisujen ja hallinnon kehittämisen ja liiketoiminnallisen hyödyntämisen
- Korostaa elinikäisen oppimisen periaatteita ja osaamisen päivittämistä; koulutustasossa ja koulutuksen tasossa on alueellista vaihtelua
- Alusta- ja jakamistalous, uudet teknologiat ja palvelujen hajautetut ratkaisut muuttavat ansaintamalleja, mikä näkyy työn muotojen moninaistumisena niin maaseudulla kuin kaupungeissa
- Osaavan työvoiman puute alueellisesti ja eri toimialoilla rajoittaa yritysten kasvua lisäten paineita automaation, robotiikan yms. kehittämiselle
- Osaavan työvoiman saatavuutta rajoittaa mm. väestön ikääntyminen, muuttotappio, pitkät etäisyydet, työvoiman vähäinen liikkuvuus maan sisällä sekä koulutuksen ja työurien eriytyminen sukupuolen mukaan
- Tarve työvoiman työkyvyn vahvistamiseen kasvaa, samoin maahanmuuttajien työllisyysasteen nosto ja työperäisen maahanmuuton edistäminen
- Yrittäjyyden merkitys korostuu maaseutualueilla, sillä muita työllistymismahdollisuuksia on vähemmän tarjolla
- Työn murros voi olla myös syrjäytymistä ja eriarvoisuutta lisäävä tekijä

4. Eriarvoistuminen

- Huono-osaisuus ja eriarvoisuus ovat lisääntyneet, köyhyys periytyy
- Työttömyysaste on pysynyt suhteellisen korkeana muihin pohjoismaihin verrattuna ja rakennetyöttömyyden osuus siitä on säilynyt korkeana
- Alueelliset erot kasvavat niin maakuntien välillä kuin kaupunkiseutujen sisälläkin
- Rakenteelliset tekijät (esim. kiinteistöjen arvonlasku) estävät alueellista liikkuvuutta
- Terveyserot kasvavat ja palvelujen saatavuudessa on isoja alueellisia eroja
- Erityishuomiota on kiinnitettävä maahanmuuttajiin, osatyökykyisiin, vammaisiin, mielenterveyspotilaisiin ja –kuntoutujiin
- Kolmannen ja neljännen sektorin rooli vahvistuu
- Eriarvoisuuden lisääntyminen voi synnyttää ääriliikkeitä ja lisätä turvattomuutta, hyvien väestösuhteiden edistäminen tärkeää
- Kiinnitettävä huomiota muun toiminnan välillisiin vaikutuksiin eriarvoistumiseen ja syrjäytymiseen